Sosiaali- ja terveysministeriö

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työttömyysturvalain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta (HE 13/2024 vp)

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle, kuuleminen
22.3.2024

Tapio Isolankila
Sosiaali- ja terveysministeriö

Sisältö

- Vaikutuksen kotitalouksien asemaan
  - Ansiopäivärahan maksaminen alennettuna
  - Palkkatuettu työ ja työssäoloehdon kertyminen
  - Eräistä ikäsidonnaisista poikkeussäännöksistä luopuminen
- Tarkastelut SISU-mikrosimulointimallilla

Ansiopäivärahan maksaminen alennettuna

- Ansiopäivärahaa sai vuoden 2022 lopussa noin 108 000 henkilöä
- L 1300/2023 vahvistetun työssäoloehdon pidentämisen arvioidaan vähentävän saajien määrää
- Ansiopäivärahan taso pienenisi vuoden 2022 lopun kaltaisessa työttömyystilanteessa
  - 20 % noin 38 000 ja
  - 25 % noin 28 000 henkilöllä
- Porrastus vaikuttaisi jonkin verran enemmän miehiin

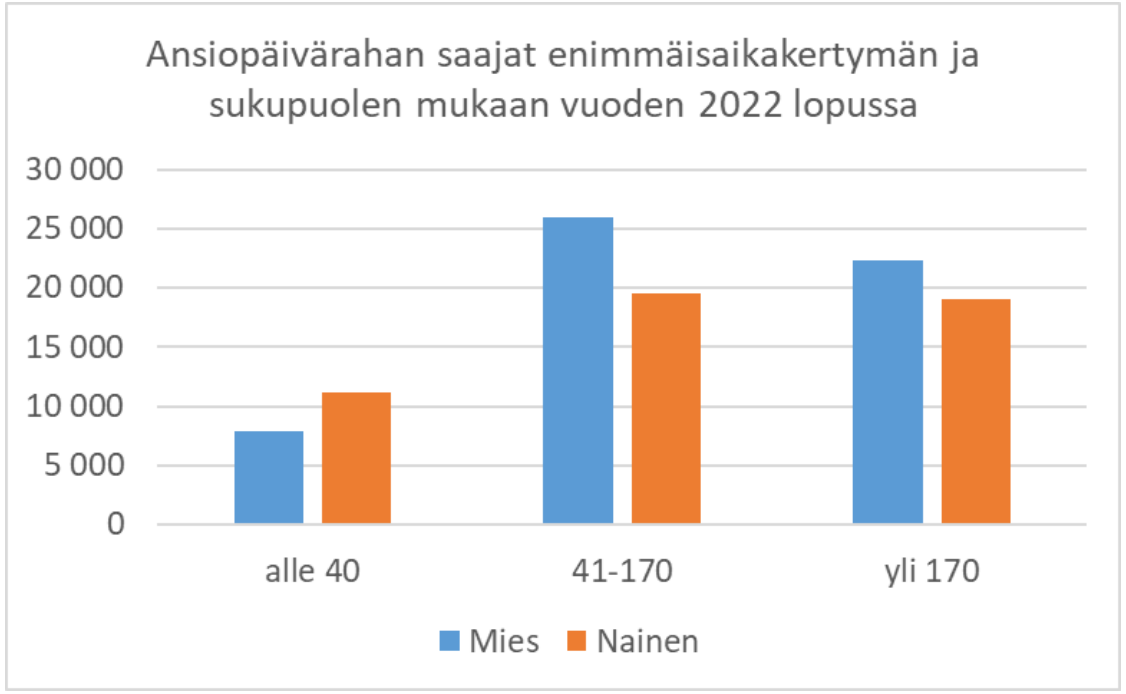

Ansiopäivärahan maksaminen alennettuna

- Keskimääräinen täysi päiväraha pienenisi porrastuksessa
  - 20 %: n. 14 e/pv eli noin 300 e/kk
  - 25 %: n. 15,5 e/pv eli noin 330 e/kk
- Arviolta reilulla 3 %:lla saajista (reilulla 3000 henkilöllä) taso tippuisi porrastuksen myötä peruspäivärahan suuruiseksi
  - Peruspäivärahan indeksitarkistukset jäädytetty 2024–2027

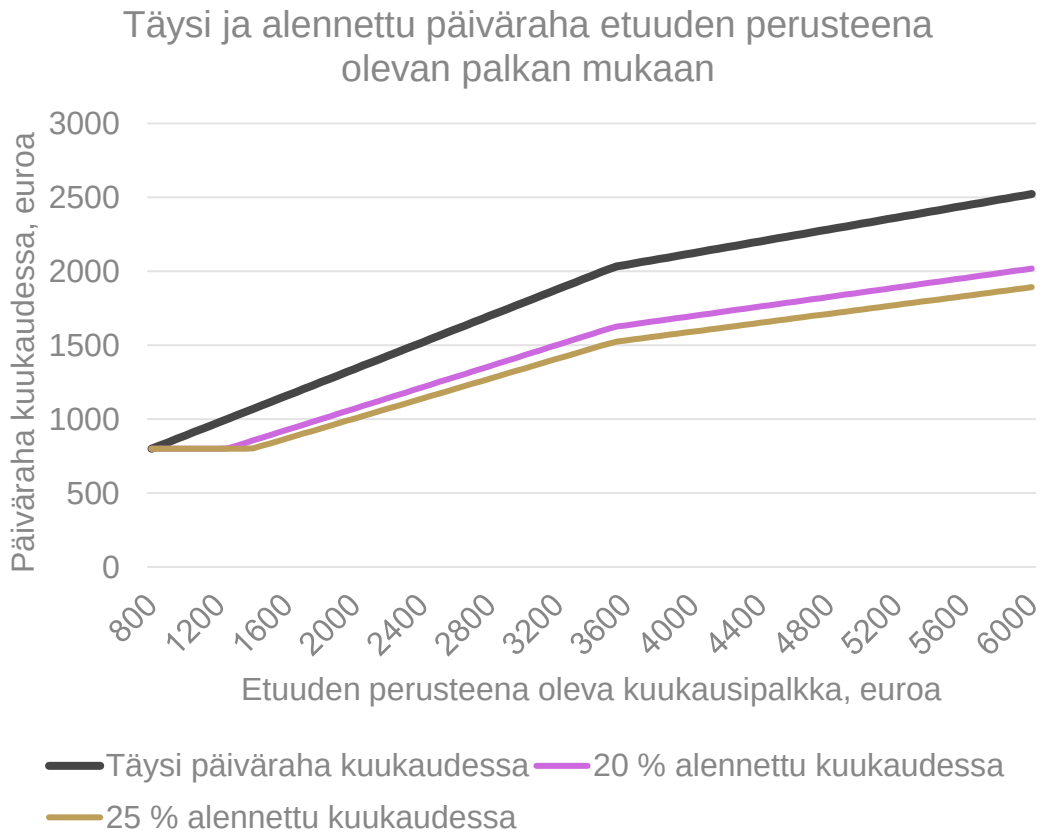

Ansiopäivärahan maksaminen alennettuna

- Ansiopäiväraha maksettaisiin alennettuna myös lisäpäivien aikana
  - Ikäryhmät 1961–1964
- Tason alennus kohdistuisi todennäköisesti erityisesti iäkkäisiin ansiopäivärahan saajiin. Kyseiseen kohderyhmään kuitenkin vaikuttavat myös erityisesti työttömyysturvan lisäpäivien poisto sekä tässä esityksessä ehdotettu kuntien työllistämisvelvoitteen lopettaminen

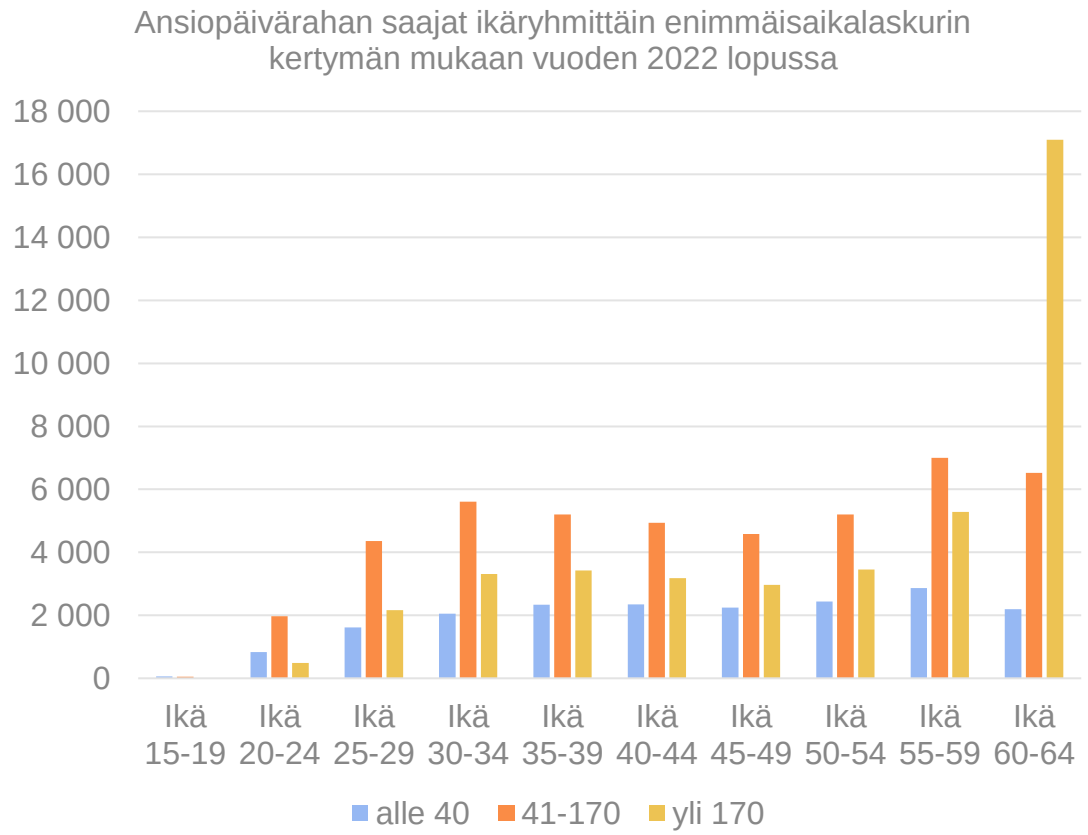

Ansiopäivärahan maksaminen alennettuna

- Ansiopäivärahan porrastaminen kohdentuisi erityisesti kokonaan työttömiin ansiopäivärahan saajiin
  - Vaikutukset lomautettuihin ja soviteltua etuutta saaviin olisivat suhteellisesti pienemmät
- Muutos lisäisi yleisen asumistuen ja toimeentulotuen saantia pitkittyneesti ansiopäivärahaa saavilla
  - Karkea arvio yhteensä noin 24 milj. euroa
- Muutos parantaisi työnteon kannustimia ja valtiovarainministeriön arvion mukaan työllisyys kasvaisi 12 700 henkilöllä

Palkkatuettu työ ja työssäoloehdon kertyminen

- Palkkatuettuun työhön työllistyminen olisi jatkossakin pääsääntöisesti taloudellisesti kannattavaa, sillä pääsääntöisesti työjakson ajalta saatava palkkatulo olisi korkeampi kuin työttömyysetuus
- Palkkatuetun työn päätyttyä esityksen vaikutus työllistyneen tilanteeseen riippuisi siitä, johtaako palkkatuettu työ työllistymiseen
  - Työllistyminen → ei vaikutusta
  - Ei työllistä eikä täytä työssäoloehtoa edeltävältä ajalta → työmarkkinatuelle
- Vaikutus palkkatuettuun työhön hakeutumiseen riippuu siitä, kuinka merkittävänä työnhakijat kokevat sen, että työssäoloehto ei kerry palkkatuetussa työssä
- Työssäoloehtoon on luettu palkkatuettua työtä arviolta vajaalla kahdella prosentilla ansiopäivärahan saajista (noin 4600 henkilöä vuonna 2022)

Eräistä ikäsidonnaisista poikkeussäännöksistä luopuminen

- Velvoitetyöllistämisen jälkeen ja velvoitteiden perusteella järjestettyjä palveluiden päätyttyä huomattava osuus palaa työttömäksi
  - Näiden velvoitteiden tarkoitus ei kuitenkaan ole varsinaisesti edistää henkilön kykyä toimia työmarkkinoilla, vaan täyttää henkilön työssäoloehto tavalla, joka mahdollistaa työttömyysturvan tason säilymisen vanhuuseläkkeelle siirtymiseen asti.
  - Säännösten kumoamisella olisikin todennäköisesti vain vähäisiä negatiivisia vaikutuksia henkilöiden pitkän aikavälin työllisyyteen.
- Ehdotuksella olisi vaikutusta 57 vuotta täyttäneiden toimeentuloon siltä osin kuin he siirtyisivät työmarkkinatuelle työttömyyspäivärahan enimmäisajan täytyttyä.
- YTK työttömyyskassan tietojen perusteella 58 vuotta täyttäneiden ansiopäivärahan määrään vaikuttavan poikkeuksen kumoaminen koskisi vuosittain noin 9 500 henkilöä.

Tarkastelu SISU-mikrosimulointimallilla

- Tähän hallituksen esitykseen sisältyvien muutosten lisäksi hallitus esitti vuonna 2023 työttömyysturvaan ja muuhun sosiaaliturvaan useita muita muutoksia
- Muutosten yhteisvaikutuksia kotitalouksien vuositason tulonmuodostukseen arvioitiin STM:n ja VM:n yhteistyönä valmistellussa Sosiaaliturvamuutosten yhteisvaikutusarvioinnin yhteenveto –muistiossa
- Yhteisvaikutusten arviointi sisältää tässä esityksessä ehdotetuista muutoksista ansiopäivärahan tason porrastuksen
- Koska mikrosimulaatiomallilla tehty arviointi ei mahdollista velvoitetyön ja -palvelun lakkauttamista koskevan ehdotuksen ja ehdotuksen, jonka mukaan palkkatuettu työ ei kerryttäisi palkansaajan työssäoloehtoa huomioimista, näiden ehdotusten vaikutukset eivät tule täysin huomioiduksi kyseisessä yhteisvaikutusten arvioinnissa.

Tarkastelu SISU-mikrosimulointimallilla – pelkkä porrastus

- Pelkän porrastamisen vaikutukset
  - Ginikerroin +0,04 %-yks.
  - pienituloisuusaste +0,05 %-yks.
  - Yli 10 % tulonmenetykset harvinaisia, 10000 henkilöä, joista puolet yksinasuvia 35–64-vuotiaita
  - 5-10 % tulonmenetyksiä 39 000 henkilölle
  - 1-5 % tulonmenetyksiä 153 000 henkilölle
  - Lapsiperheissä merkittävämmät menetykset olisivat harvinaisempia.
  - Laskennallisesti 3 000 uutta toimeentulotukea saavaa kotitaloutta

Merkittävämpiä suhteellisia tulonmenetyksiä kokevien väestöosuus eri perhetyypeissä, %

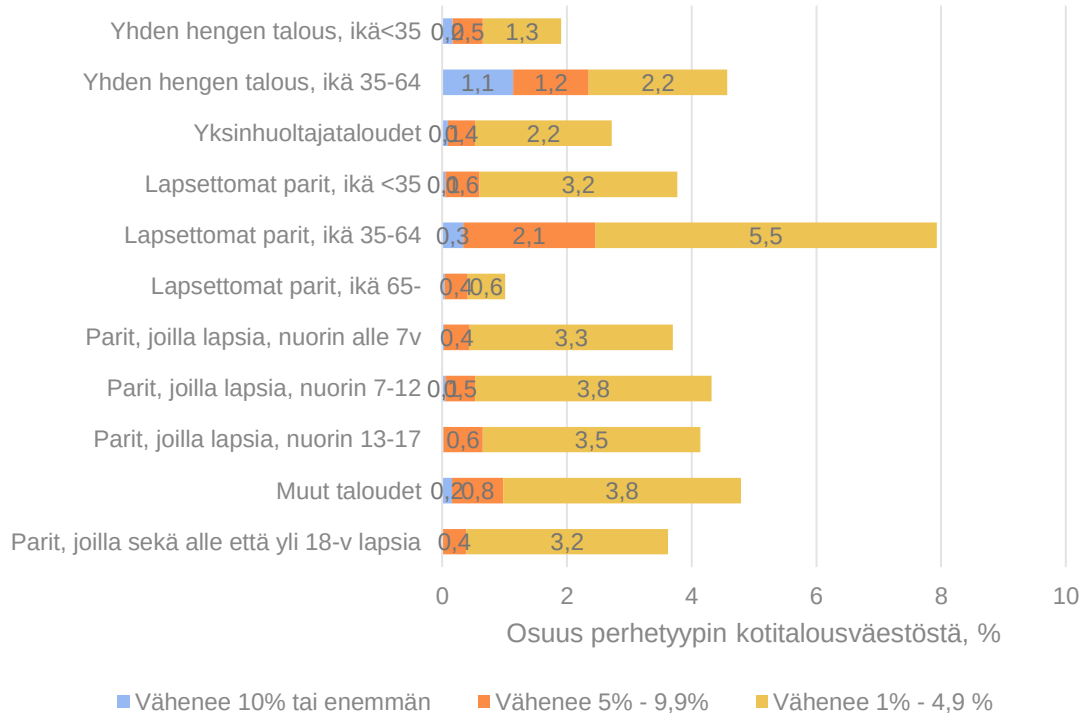

Tarkastelu SISU-mikrosimulointimallilla - yhteisvaikutukset

- Jos myös muut muutokset huomioidaan, suuremmat tulonmenetykset ovat yleisempiä
- **Yhteisvaikutustarkastelussa** porrastuksen kokevien henkilöiden kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen muutokset
  - Pienenee yli 10 % n. 27 000 henkilöä
  - Pienenee 5–10 % n. 55 000 henkilöä
  - Pienenee 1–5 % n. 112 000 henkilöä
  - Kasvaa yli 1 % n. 43 000 henkilöä
- Laskennallisesti noin 8 000 uutta toimeentulotukea saavaa kotitaloutta, joissa porrastuksen kokeva jäsen
- Esitetyt arviot ovat staattisia, eli niissä ei ole huomioitu käyttäytymisvaikutuksia
  - Ehdotetuilla muutoksilla arvioidaan olevan noin 19 000 henkilön työllisyyttä lisäävä vaikutus